

VOOR U GESIGNALEERD

Executieve functies bij mensen met het syndroom van Korsakov

Wiltine Moerman

Mensen met Korsakov – een syndroom dat gekenmerkt wordt door ernstige geheugenproblemen – hebben vaak last van problemen met hun executieve functies. Executieve functies zijn denkprocessen die nodig zijn om gedrag te plannen, te organiseren, te starten, flexibel bij te sturen en doelgericht vol te houden. Executieve functiestoornissen hebben een grote impact op het dagelijks functioneren. In dit proefschrift zijn de ernst en het profiel van executieve functiestoornissen bij mensen met het syndroom van Korsakov in kaart gebracht, evenals de mate waarin deze stoornissen verband houden met neuropsychiatrische symptomen.

In dit proefschrift is gekozen voor een multimethodische onderzoeksoepzet, waarin klassieke neuropsychologische testen zijn gebruikt, maar waarin ook experimentele computertaken en gedragsvragenlijsten zijn ingezet. De executieve functies zijn bestudeerd vanuit het ‘unity/diversity framework’ van Friedman & Miyake, waarbij drie executieve kerncomponenten zijn onderscheiden. Namelijk cognitieve flexibiliteit (shifting), werkgeheugen (updating) en jezelf afremmen (inhibition). Uit deze studies bleek dat executieve functiestoornissen binnen de Korsakovpopulatie in wisselende mate aanwezig zijn. Vooral cognitieve flexibiliteit (shifting) en in mindere mate werkgeheugen (updating) bleken kwetsbaar. Wat verder opviel, was dat niet iedereen met Korsakov op testniveau beperkingen laat zien in executief functioneren.

Daarnaast is in dit proefschrift onderzocht of executieve functies systematisch samenhangen met neuropsychiatrische symptomen, waaronder apathie. Apathie is een veelvoorkomend probleem bij mensen met het syndroom van Korsakov, waarbij mensen minder gemotiveerd zijn om activiteiten te ondernemen, minder emoties tonen of minder initiatief nemen in sociaal contact. Opvallend genoeg bleek de ernst van executieve functiestoornissen niet eenduidig samen te hangen met de totale ernst van neuropsychiatrische symptomen. Apathie bleek wél een duidelijke relatie te vertonen met algemene cognitieve achteruitgang, maar minder met specifieke executieve functies. Dit wijst erop dat apathie bij Korsakov niet uitsluitend voortkomt uit verminderd executief functioneren, maar ingebed is in een bredere cognitieve kwetsbaarheid.

De resultaten onderstrepen het belang van een uitgebreide neuropsychologische diagnostiek bij mensen met Korsakov, waarin zowel algemene cognitie, executief functioneren en neuropsychiatrische symptomen systematisch worden meegenomen. Voor de klinische praktijk betekent dit dat het bieden van structuur en voorspelbaarheid, bijvoorbeeld via een vaste dagstructuur die gezonde gedragspatronen ondersteunt, een essentieel uitgangspunt moet zijn in de dagelijkse zorg voor mensen met het syndroom van Korsakov.

Op 21 oktober promoveerde Wiltine Moerman (GZ-psycholoog in opleiding tot klinisch neuropsycholoog, werkzaam bij Tactus verslavingszorg en Atlant, een expertisecentrum voor mensen met het syndroom van Korsakov) aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Het promotieonderzoek voerde zij uit onder begeleiding van prof. dr. Roy Kessels, prof. dr. Jos Egger en dr. Loes van Aken. Het proefschrift *Executive functions in patients with Korsakoff's syndrome: Prevalence, severity, and association with neuropsychiatric symptoms* is online beschikbaar: <https://hdl.handle.net/2066/324251>.

Het proefschrift *Executive functions in patients with Korsakoff's syndrome: Prevalence, severity, and association with neuropsychiatric symptoms* is online beschikbaar: <https://hdl.handle.net/2066/324251>